

*Arquitecte. President de la Fundació Antonio Gaudí

Informació de l'article:

Data de publicació: 1 de febrer de 2016

Codi: 18-002

© Fundació Antonio Gaudí. www.fundacionantoniogaudi.org

Aquesta obra està sota la llicència Creative Commons CC BY-NC 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Paraules clau: Sostenibilitat; Medi ambient; Energies renovables; Ecologia

RESUM

Al llarg dels temps la humanitat va repetir constantment els mateixos errors, encara a risc d'autodestrucció. La terrible història de l'expedició del Capità Franklin que va acabar en desastre per auto-enverinament fa gairebé dos segles exemplifica metafòricament un d'aquests greus i recurrents errors: la nostra manera de concebre el progrés fundada en tecnologies destructives.

Al començament del segle XIX el món es trobava en un procés d'expansió del comerç sense precedents. La força del vapor havia permès multiplicar exponencialment la producció industrial que requeria de més matèria primera i de nous mercats per col·locar la producció. Es va gestar així un esquema de relacions a escala global on una gran part del món subministrava els productes primaris perquè un reduït nombre de països acaparesin la seva transformació en béns amb alt valor afegit per tal de ser comercialitzats a tot el planeta.

Es va generar un intens trànsit de mercaderies per tot el globus emmarcat en propòsits mercantils i

en la creença en la infinitud dels recursos naturals. Sabem quin va ser el camí que va recórrer aquesta concepció del món al llarg dels següents segles: guerres, colonització, espoliació, utilització desenfrenada d'energies contaminants i a més no renovables, etc., tot en funció d'una ferotge explotació de tot el que servís a aquestes finalitats únicament mercantils.

En les últimes dècades el planeta reclama de manera desesperada l'encarrilament dels modes de producció i comerç i de generació d'energia davant l'emergència ambiental. Aquesta sana reacció va cristal·litzar en la sèrie d'acords pel clima. L'últim fita és el celebrat a

París el desembre de 2015, encara que la seva implantació sembla no arribar al ritme necessari.

LA EXPEDICIÓ

Dins d'aquest escenari se'ns presenta reveladora la desgraciada història de l'expedició del Capità John Franklin, encarregada pel Almirallat Britànic el 1845 amb l'objecte de trobar una ruta marítima per l'àrtic apta per al comerç entre la Gran Bretanya i Rússia. Aquest projecte era un dels tants que es portaven endavant per aquests temps en què es feia imperiosa la disminució dels costos de transport per satisfer insaciables apetits comercials.

Sir John Franklin¹

Es va formar una expedició amb la més experimentada tripulació per a una travessia d'aquesta classe, i amb la tecnologia més avançada de l'època: vaixells de vapor amb instal·lació d'aigua corrent a més de molts altres avenços tècnics. Els dos vaixells, anomenats Erebus i Terror, van salpar el 19 de maig i després d'un parell de mesos de navegació no es va tornar a tenir notícies d'ells.

Van ser enviats navilis de rescat sense èxit fins que el 1850 van ser trobades en una illa del nord del Canadà tombes amb els noms de tripulants i alguns elements de l'expedició. Més tard, el 1859 es va trobar una carta amb la terrible confirmació de la desgràcia. Molts havien emmalaltit i finalment tots van morir. Quan el 1984 es van realitzar anàlisis en els cossos per aclarir les causes de les morts el resultat va ser sorprenent: a més de malalties diverses es va comprovar que tenien una altíssima quantitat de plom.

La presència d'aquest metall en tals quantitats va ser considerada com una de les més probables causes dels decessos. La pregunta va ser llavors d'on hauria provingut, i la resposta no va ser difícil d'obtenir: En primer lloc, de les canonades de l'aigua

L'expedició del Capità Franklin: Una premonitòria història d'autodestrucció

Autor: Mario Andruet

corrent de les naus, construïdes amb aquest material. Així va ser com paradoxal i tràgicament la més moderna tecnologia de llavors els va portar al fracàs i la mort.

Però a més el plom va provenir també d'una altra font sorprenent: les llaunes de conserves en què havia estat envasat el menjar que es va dur a bord per a la travessia. L'enllaunat era una altra tècnica d'avantguarda en aquells dies, i s'utilitzava el plom com a material de tancament i

segellat, ignorant el perill letal que comportava.

No obstant això el desastre va ocórrer no solament per l'ús d'aquest material malsà per a la salut. En investigar a fons tot el relacionat amb la tragèdia es va descobrir que per causes no establertes el contracte per a la provisió de les llaunes necessàries va ser signat només poques setmanes abans de salpar. Així va ser com les presses, o potser la recerca d'algun estalvi a

Mapa de les probables rutes seguides pels vaixells Erebus i Terror durant l'expedició del Capità Franklin²

últim moment van incidir en una defectuosa tasca de tancat de les llaunes, el que va produir que gran quantitat de plom líquid acabés barrejant-se amb el menjar. Pel que sembla això va fer emmalaltir a gairebé tota la tripulació amb el terrible desenllaç que coneixem.

Va ser així com per damunt de tota altra consideració, el predomini de les ambicions, de tipus econòmic va ser el que aparentment va conduir a estalviar en una cosa tan essencial com l'alimentació a bord i acabar en desastre.

No menys determinant sembla haver estat la supèrbia de creure cegament en les tècniques sense haver-les experimentat prou ni sospesat els riscos de la seva utilització, actitud tan lligada a molts dels mals actuals de la humanitat.

QUÈ ES POT APRENDRE DE L'EXPEDICIÓ FRANKLIN

Si comparem la tragèdia del Capità Franklin i la seva expedició amb la forma en què vam fer ús dels recursos naturals i la tecnologia en els últims 250 anys trobarem les mateixes motivacions i els mateixos errors:

L'erroni convenciment que els boscos, els minerals, l'aigua potable,

les terres fèrtils, els oceans nets o l'aire pur són inesgotables va ser l'impulsor del model d'explotació i producció predominant. En els primers passos d'aquesta forma d'actuar ha d'enquadrar-se la fallida expedició.

La cega confiança en tecnologies equivocades i verinoses, posant-les al servei d'uns modes de vida devoradors de matèries primeres no renovables i del malbaratament d'energies contaminants en nom de ferotges interessos comercials ens va portar a l'estat caòtic actual de l'ambient.

La nostra civilització es va embarcar en una expedició només guiada per l'ambició, recolzada en tecnologies equivocades, com el Capità Franklin i els seus desgraciats tripulants en els seus vaixells, paradigma d'allò més modern del seu temps.

Els no tenien consciència del que estaven fent. La humanitat d'avui sí que ho sap i és imperdonable per això no reaccionar com ho exigeix la urgència.

Feliçment i a diferència d'aquells desventurats homes nosaltres pel que sembla ens vam adonar de l'error i estem intentant virar el rumb a meitat del camí perquè vam

entendre que hem de desfer-nos del que ens està destruint i aturar l'enverinament.

És un començament, però amb pas ferm. L'Acord de París ha de ser la guia que salvi la humanitat de la seva autodestrucció evitant que quedem encallats en els gels de la nostra pròpia ambició i enverinats per les nostres tecnologies i els nostres aliments.

REFERÈNCIES EXTERNES

Clive Holland, "FRANKLIN, Sir JOHN," in *Dictionary of Canadian Biography*, vol. 7, University of Toronto/Université Laval, 2003—, accessed March 17, 2019.

http://www.biographi.ca/en/bio/franklin_john_7E.html.

National Geographic. La expedición perdida de Franklin en el Ártico.
https://www.nationalgeographic.com.es/historia/grandes-reportajes/la-expedicion-perdida-de-franklin-en-el-artico_9274/2

Canada (R9266-3037) Peter Winkworth Collection of Canadiana [1], Public Domain,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5388208>

² Finetooth, Kennonv, U.S. Central Intelligence Agency [Public domain] https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Franklin%27s_lost_expedition_map.png

NOTES AL PEU

¹ By Artist: William Derby (1786-1847), Engraver: James Thomson (1787-1850) -Library and Archives Canada/ Bibliothèque et Archives